

En verklig Pärlfamilj

Att i en familj
med en
ensamstående
förälder tala
med barn om
deras
ursprung i
donerade
könsceller

Text: Piia Savio och Jenni Huhtala, Pärlbandsprojektet
Illustration och layout: Mari Huhtanen Kilda Creative Oy
Tryckeri: KTMP 2023

2:a upplagan

Copyright: Simpukka ry

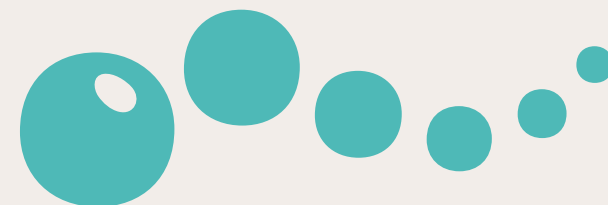
Vi tackar familjerna med donerade könsceller för berättelserna
om hur man talar med barn

Vid lån, vänligen uppge källan

Den här handboken har utarbetats inom ramen för Pärlbands-
projektet (2019–2021), som erbjuder information och stöd till
dem som önskar sig eller har fått barn med hjälp av donerade
könsceller.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Till läsaren	4
Tips på hur man kan använda sig av handboken	5
En verklig pärla – en ensamstående förälders berättelse	6
Föräldrars berättelser om hur man i deras familj har talat om barnets ursprung i donerade könsceller	8
Att tala med barn om deras ursprung i donerade könsceller	10
Att i olika åldersskeden tala om barnets ursprung i donerade könsceller	12
Bekanta dig med termerna	16
Egna anteckningar	18

Till läsaren

Pärlandsprojektets handbok En verklig Pärlfamilj är avsedd för ensamstående föräldrar som har fått ett eller flera barn med hjälp av donerade könsceller, men även för dem som önskar få barn på egen hand eller redan är gravida med hjälp av donerade könsceller kan med hjälp av den här handboken förbereda sig på hur de ska tala med barnet om dess ursprung i donerade könsceller. Du kan dra nytta av handboken när du funderar på hur du själv brukar tala med barnet om dess ursprung i donerade könsceller. Ni kan också tillsammans med barnet läsa den berättelse som finns i handboken. Ni kan komplettera berättelsen med egna tillägg, texter och bilder så att den passar just er familjs födelsehistoria.

Texterna i den här handboken kom till som en biprodukt till den förberedande familjekurs som Pärlandsprojektet utvecklade för familjer som har fått barn med hjälp av donerade könsceller. De föräldrar som berättade för oss om hur deras familj kommit till och hur de inom sin familj har talat om det gav den här handboken en smak av det riktiga livet. Vi använde oss av anonyma blanketter då vi sommaren 2021 samlade in berättelserna. Vi är väldigt tacksamma över alla berättelser som vi har fått, liksom även över alla möten under förberedande familjekurser, stödda semestrar, familjeträffar och inom projektets övriga verksamhet.

Handboken inkluderar en kort familjehistoria, utdrag ur de berättelser som föräldrarna har delat med sig av, information om hur man i olika åldersskeden kan tala med barn om deras ursprung i donerade könsceller, terminologi som har att göra med att bilda familj med hjälp av donerade könsceller samt tomma sidor för dina egna anteckningar och barnens kommentarer. I slutet av handboken hittar du tips på hur man kan återberätta sin egen familjs historia.

Ni familjer som har använt er av donerade könsceller är en del av den mångfald av familjer som förenas av att familjen har blivit till med hjälp av donerade könsceller. Ni är alltid välkomna med i vårt Pärlandsnätverk!

Pärlandsprojektet, Simpukka ry

Tips på hur man kan använda sig av handboken

Om du vill kan du

Göra egna tillägg till berättelsen, till exempel ditt eget sätt att tala till barnet om dess ursprung, hurudana ord ni använder i just er familj och hur du förberedde dig på barnets ankomst.

Klistra in sådana bilder, klistermärken eller egna teckningar i handboken som passar just er historia.

Anteckna barnets och även föräldrarnas kommentarer medan ni läser berättelsen.

Kom ihåg att anteckna datum, så att du kan följa med hurudana funderingar ditt eget barn har haft under olika åldersskeden!

I dina händer håller du en handbok som innehåller information om hur man med ett barn som har kommit till med hjälp av donerade könsceller kan diskutera barnets ursprung. Vi hoppas att ni med hjälp av den här handboken hittar ett sätt som passar just er familj att tala till och med ert barn om barnets värdefulla ursprungshistoria och om hur er familj har kommit till med hjälp av donerade könsceller.

Gå ibland tillbaka till berättelsen i handboken, till tipsen på hur man talar till barn i olika åldersskeden, till minneslistan och till dina egna anteckningar. Er familjs sätt att tala om barnets ursprung i donerade könsceller lever och förändras i takt med att barnet växer.

I slutet av handboken finns det några tomma sidor för dina egna anteckningar och barnets kommentarer. Du kan skriva upp de tankar och känslor som väcks hos er medan ni läser handboken.

En verklig pärla – en ensamstående förälders berättelse

Valo: Mamma berätta igen hur det gick till när vår familj föddes? Mamma hur kom jag till dig!

Siru: Jag ville så hemskt gärna ha dig och bli mamma. Då jag inte hittade en lämplig och trevlig partner fick jag hjälp av läkaren så att du började växa i mammas mage.

Valo: Hur kunde läkaren hjälpa dig? Vad var det som hände där hos läkaren?

Siru: Läkaren sa att jag kan få ett barn på egen hand med hjälp av spermier, alltså babyfrön, som en annan person sku ge åt mig.

Valo: Vad behöver man de där spermierna eller fröna till och var kan man få dem?

Siru: Bra fråga mitt hjärta! Det behövs spermier från en man och äggcell från en kvinna för att ett barn ska kunna börja växa i mammas mage. Jag hade alltså inga spermier, men tur som var kan man få dem av en donator.

Valo: Men tänk om du inte sku ha haft den där äggcellen?

Siru: Tur som var kan man få sådana också av en donator. Man kan också få ett embryo, där man har använt både donerade spermier och äggceller.

Valo: Men hur började jag sen växa i din mage?

Siru: Läkaren satte ihop de spermier som jag hade fått med mammas äggcell. På det sättet blev embryot till och sen flyttade läkaren över embryot till mammas mage, så att det sku fortsätta växa där.

Valo: Ooh!

Siru: Du växte i min mage i nio månader, vilket kändes som en evighet för jag längtade så efter att få hålla dig i famnen. När jag väntade dig pratade jag med dig och berättade hur mycket jag älskade dig och väntade på dig.

Siru: Den dag du föddes fick jag världens bästa present, den som jag så hade väntat på. Du ser fundersam ut, har du ännu några frågor du undrar över?

Valo: Nej jag tänkte bara på att vi nog är en riktig Pärlfamilj!

Siru: Det är vi verkligen, en riktigt skinande pärla. Vad fint sagt!

Valo: Hej då, nu går jag ut och leka!

Föräldrars berättelser om hur man i deras familj har talat om barnets ursprung i donerade könsceller

Berättelserna samlades in under sommaren 2021 med hjälp av anonyma blanketter.

"Vanligen får man bebisfröet av pappa, men eftersom det inte fanns någon pappa i vår familj bad jag läkaren om hjälp. Det viktigaste har varit att prata på barnets villkor, dvs jag har svarat på barnets frågor. Då hålls informationen på en sådan nivå att barnet klarar av att ta till sig den och förstå. Det är klart att jag fick ta upp de första diskussionerna, eftersom ett litet barn ju inte ännu kan inleda en diskussion och fråga varifrån hen kommer. Men efter det har diskussionerna alltid följt barnets frågor – det här har också gjort det mycket lättare att tala om saken."

"Mamma ville så hemskt gärna ha dig att hon gick till läkaren och bad om ett bebisfrö. Läkaren planterade fröet i mammas mage och sen började du växa. Och sen blev mamma lyckligast i hela världen."

"Jag har sagt att barn börjar växa när man sätter ett bebisfrö i mammas mage. I vår familj gick det till så att läkaren planterade ett bebisfrö i min mage och sen började barnet växa. Fröet fick vi av någon snäll farbror som vi inte känner."

"Det var en gång en kvinna som jätte gärna ville bli mamma. Men för att få barn behöver man ett frö från pappa och ett från mamma. Kvinnan sökte och sökte, men hittade ingen pappa. Då gick mamma till doktorn som sa att det ordnar sig, för på sjukhuset har de pappافرön. Sen visade det sig att mammas egna frön inte längre dög och då flög mamma långt bort till ett annat land till en annan doktor som sa att det ordnar sig, för på det sjukhuset hade de både pappافرön och mammaافرön. Doktorn satt ihop dem och plantera dem sen i mammas mage så att de sku få växa där, och sen kom du ut därifrån."

"Det finns olika sorters familjer. I vår familj finns det en mamma och två pojkar. Vi känner inte pojkarnas biologiska pappa. Han är någon underbar person som ville ge livets gåva. Mamma har aldrig träffat honom och vet inte vem han är. Om de vill kan pojkarna när de är vuxna få veta vad han heter. Jag använder på flit ordet biologisk eller genetisk pappa om mannen som gav de donerade cellerna, eftersom det är lättare för både barnen och andra människor att förstå, än om jag säger att det inte finns någon pappa. Det har någon gång hänt att barnet har sagt till en främmande vuxen att han inte har någon pappa och då började den vuxna tjafsas med barnet om att alla människor har både en mamma och en pappa."

"Mamma ville så gärna ha er, men hon hittade ingen lämplig man att gifta sig med. Mamma gick till doktorn som planterade ett donerat frö i mammas mage och sen började en bebis växa i mammas mage. Det var någon härlig man som gav fröet i present. Han ville ge livets gåva. Han är er biologiska/genetiska pappa. Vi vet inte vem han är. Mamma har aldrig träffat honom. Vi kan inte ringa eller skriva till honom. Han kommer aldrig att bo med vår familj."

Att tala med barn om deras ursprung i donerade könsceller

I familjer som har sitt ursprung i donerade könsceller är frågorna och diskussionerna kring barnets ursprung närvarande hela tiden, och de aktiveras under olika utvecklingsskedena i takt med att barnets förmåga att förstå utvecklas. Det är viktigt att barnet får tillräckligt med utrymme att ge uttryck för alla sina känslor som har att göra med barnets familjeform och ursprung. Det är bara barnet som kan veta om det genetiska ursprunget känns viktigt för hen, ingen annan kan uttala sig i den saken för barnets del. Därför har barnet rätt att få information om sitt eget ursprung. När man talar med barnet är det viktigt att barnet under hela sin uppväxttid får åldersanpassad information om sitt ursprung. Det betyder i praktiken att barnet inte kommer ihåg när man första gången har diskuterat saken, eftersom barnet alltid har varit medveten om det.

Minneslista

Barnet ska under hela sin uppväxttid få åldersanpassad information om sitt ursprung

- Du kan prata med barnet redan under bebis- och småbarnsåren. Då är det lätt att öva på vilket sätt att prata och vilka ord som känns bekväma för just dig.
- Det känns inte alltid så naturligt att tala med en bebis, men ju tidigare du börjar desto lättare kommer det att vara.
- Ju äldre barn du talar till, desto bättre förberedd ska du vara, eftersom barnets förmåga att förstå utvecklas i takt med att barnet växer.
- För att man ska kunna utveckla en sund identitet är det viktigt att man känner till sin bakgrund.

Diskussionerna ligger på föräldrarnas ansvar

- Det ligger på föräldrarnas ansvar att se till att barnet får reda på sitt ursprung i donerade könsceller. Att tala sanning betyder att man respekterar barnet. Kom ihåg att alltid tala sanning till ditt barn.
- Ett barn klarar inte nödvändigtvis själv av att ställa frågor om hur hen kom till och föräldern kan inte bara sitta och vänta på att barnet själv ska ta upp frågan om sitt ursprung i donerade könsceller.
- Det viktigaste är att man pratar på barnets villkor, fångar ögonblicket när det kommer och alltid reagerar när barnet tar initiativ till diskussion.

Pärbandets hemsida på adressen www.helminauha.info innehåller tips på böcker och stödmaterial som man kan använda när man talar med ett barn om donationsursprunget, samt tips på hur man kan tala med barn i olika åldrar.

Lita på dig själv – det finns många bra sätt att diskutera

- Använd sådana ord och termer som känns naturliga för just dig. Det är inte så viktigt vilka ord man använder, utan hur man talar.
- Ta modigt tag i sådana tillfällen då det är naturligt att ta upp saken till diskussion, till exempel när barnet ställer frågor om bebisar och hur barn kommer till. Barn är inte generade över frågor som har till exempel med kroppen att göra.
- Använd dig av olika praktiska verktyg, till exempel sago- eller bilderböcker, material om kropps- och känsloröstran, lekar, bebisböcker, fotografier eller egna teckningar.

Ta vid behov time out

- Du behöver inte ha färdiga svar på barnets alla frågor, utan du kan fundera i lugn och ro. En förälder är ingen gående svarsautomat.
- Barnets frågor och funderingar kan väcka olika känslor hos föräldern och det kan ta tid att bearbeta de här känslorna. Det viktigaste är att man inte nonchalerar eller förminskar barnets frågor, utan att man lovar svara lite senare: "Oj vilken bra fråga, passar det om vi talar mera om det här på kvällen."
- Återkom gång på gång till ämnet. I takt med att barnet växer förändras och utvecklas barnets förmåga att förstå, och därför är det viktigt att återkomma gång på gång.

Att i olika åldersskeden tala om barnets ursprung i donerade könsceller

Barn i åldern 0–1 år

Utvecklingsuppgifter: Närhet och att villkorlösst fästa sig vid en vårdande vuxen.

Behov vis-à-vis föräldern: Var min! Behov av skydd, värme och näring.

- När det gäller ett litet barn är all interaktion viktig. Man kan genom att prata med och vidröra barnet visa hur viktig, älskad, underbar och efterlängtd bebis är.
- Tillsammans med barnet kan man titta på bilderböcker där bebisen växer i magen. Man kan berätta om bebisfrön och om hur mammas mage är bebisens hem.

Med ett litet barn kan föräldern träna på att hitta de rätta orden och på att ta upp saken till diskussion, utan att man ännu behöver vara förberedd på att svara på svåra frågor.

Barn i åldern 2–3 år

Utvecklingsuppgifter: Trygghet och att få undersöka världen på ett lämpligt avstånd från föräldern. Trots och egen vilja utvecklas.

Behov vis-à-vis föräldern: Jag vill vilja! Testa om föräldern sätter upp trygga gränser också då när jag uppvisar egen vilja och trots.

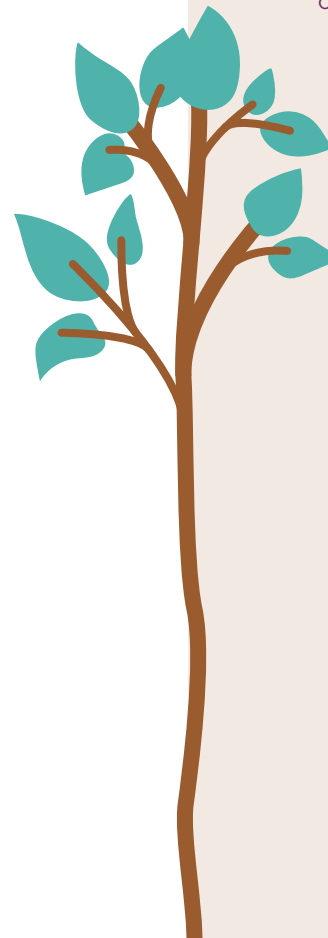
- Barnet börjar uppfatta att det finns skillnader mellan könen och kan också ställa frågor om varifrån bebisar kommer. Man kan tala med barnet när barnet ställer frågor, eller alltid då när det på ett naturligt sätt kommer på tal. Det är viktigt att man svarar rakt på barnets fråga, utan egna tolkningar.
- Man kan, i enlighet med barnets utvecklingsnivå, fortsätta på den födelsehistoria som man berättade redan då barnet var en liten bebis. Man kan berätta om hur barnet kommer från ett bebisfrö, växer i magen/livmodern och kommer ut via mammas snippa. Det är lättare att prata om de här sakerna om man först hittar sådana ord som känns naturliga för en själv.

Barn i åldern 4–5 år

Utvecklingsuppgifter: Kommunikation, självreglering och att uppfatta sig själv som en avskild person.

Behov vis-à-vis föräldern: Behöver svar på en oändlig rad med frågor om världen och livet, önskan om att bli beundrad.

- Barnet är nyfiskt och intresserat av varifrån bebisar kommer och vad det är för skillnad mellan könen. Tumregeln är att man ska svara direkt på barnets fråga, så enkelt som möjligt.
- Man kan berätta för barnet att bebisen kommer från ett bebisfrö som finns i mammas mage. Fröet kan komma in i magen på många olika sätt. Vuxna människor visar kärlek och gör bebisar genom att älska. Man kan också få en bebis via adoption eller med hjälp av fertilitetsbehandlingar eller donerade könsceller.
- Barnet kan ren i det här skedet ställa frågor om sin egen födelsehistoria och tala om sitt ursprung i donerade könsceller utan att helt förstår innebörden: "Vem fick vi fröet av? Kan man få fler frön?"
- Om föräldern tidigt har börjat tala är barnet i det här skedet en självständig aktör som själv kan berätta om sitt ursprung och prata om donatorn. Det är bra om föräldern i det här skedet funderar på när historien är barnets egen och när den är föräldrarnas. Hur kan man berätta sin egen historia på ett sådant sätt att man inte kränker barnets rättighet till sin egen berättelse.

Barn i åldern 6–12 år

Utvecklingsuppgifter: Kompisrelationernas betydelse växer, barnet söker sina likar och vill vara en skild person som existerar även på egen hand.

Behov vis-à-vis föräldern: Behöver en privat sfär, men samtidigt också förälderns närvaro.

- I skolåldern blir barn medvetna om sina särdrag. Det är vanligt med känslor av skam och avund, som kan ta sig olika uttryck, och barnets självkänsla kan lida. Barnet kan önska att man inte alls talar om dess ursprung i donerade könsceller.
- Förmågan till logiskt tänkande ökar och barnet börjar inse att familjens berättelse innehåller en eller flera könscellsdonatorer.
- Barnet börjar ha en mera realistisk uppfattning om sitt ursprung i donerade könsceller. Barnet kan fundera kring vad det här betyder för både barnet och för andra. Föräldern måste förstå att det är helt naturligt att barnet är nyfiket på sitt ursprung.
- Det är viktigt att man lyssnar på barnet och ger åldersanpassade svar på barnets frågor angående till exempel förlossning, befruktning, samlag osv. Kom ihåg att skapa en öppen och trygg samtalsstämning.

Ungdom

Utvecklingsuppgifter: Avstånd från sina egna föräldrar, humörsvägningar, bygga upp sin egen identitet och sina egna värderingar. Har fortfarande ett behov av att vara liten i föräldrarnas ögon.

Behov vis-à-vis föräldern: Behöver en vuxens handledning och stöd, men vill samtidigt också själv prova och lära sig av sina misstag.

- Förmågan till abstrakt tänkande och uppfattningen om den egna genetiska bakgrunden växer.
- Den unga fyller i sin egen födelseberättelse och lägger till sitt ursprung i donerade könsceller till identitetens övriga delar på så sätt att den hittar sin egen plats i livet.
- Förmågan att förstå hur en annan människa tänker och känner ökar och den unga förhåller sig mera realistiskt och empatiskt förstående till föräldrarnas eller föräldrarnas val.
- Identitetsutvecklingen kan innebära att den unga införskaffar information eller tar kontakt med sitt genetiska ursprung. En del bryr sig inte, för andra stannar det vid en tanke, men det finns också de som gör slag i saken.
- Det finns inte alltid information om barnets bakgrund. Då kan den unga känna att en del av hen är dolt. I så fall får man inte lämna den unga ensam med den här saken, för barnet behöver föräldrarnas stöd.

Bekanta dig med termerna

Spermie	En könscell som behövs från mannen, dvs ett bebisfrö.
Äggcell	En kvinnlig könscell som behövs från kvinnan, dvs ett bebisfrö.
Embryo	Embryot kommer till när spermien och äggcellen förenas, dvs när spermien befruktar äggcellen. Man börjar kalla embryot för foster när det har gått åtta veckor sedan befruktningen. Ett embryo är ett fullständigt bebisfrö, som sen i mammas livmoder växer till en bebis.
Livmoder	Embryot utvecklas i kvinnans livmoder från den befruktade äggcellen. I livmoderväggen bildas en moderkaka, via vilken embryot får näring och syre. Livmodern är bebisens hem där bebisen växer, och samtidigt växer mammas mage och blir rund.
Donator, Givare	Donatorerna donerar sina egna könsceller, dvs spermier, äggceller eller embryon till dem som behöver dem.
Donatorns roll	Donatorn har inga rättigheter eller skyldigheter när det gäller ett barn som har fötts med hjälp av donerade könsceller.
Lagen om assisterad befruktning	I Finland trädde år 2007 i kraft en lag om assisterad befruktning. Lagen tryggar alla sådana barns som har kommit till med hjälp av donerade könsceller rätt att få information om sitt ursprung. Lagen fastställer hur assisterad befruktning ges i Finland.
Luoteri	I registret över assisterad befruktning, Luoteri, registreras könscellsdonatorernas uppgifter. Ett barn som har kommit till med hjälp av donerade könsceller har då hen fyller 18 år rätt att med hjälp av en donatorskod få uppgifter om den som har donerat könscellerna, dvs donatorns namn och personbeteckning. Barnet får donatorskoden från den klinik där den assisterade befruktningen genomfördes. Luoteri upprätthålls av Valvira.

En mångfald av barnfamiljer

En familj som består av mamma och pappa	En familj med en mamma och en pappa. Familjen kan inkludera ett eller flera barn.
Regnbåg-familj	Regnbågsfamiljer är familjer där en eller flera av föräldrarna hör till en sexuell- eller könsminoritet. Det finns många olika slags regnbågsfamiljer. Du kan läsa mera om regnbågsfamiljer på sateenkaariperheet.fi/sv
En familj som består av ett kvinnligt par	En familj där ett kvinnligt par delar på föräldraskapet för ett eller flera barn, dvs det finns två mammor i familjen. Det här är den vanligaste formen av regnbågsfamilj.
En familj som består av en ensamstående förälder	En familj som består av en förälder som med hjälp av donerade könsceller har fått ett eller flera barn.
Adoptionsfamilj	Familjen består av en eller två föräldrar som har adopterat ett eller flera barn, antingen från sitt hemland eller från utlandet. I familjen kan det också finnas barn som har kommit till på andra sätt. Familjens alla barn är lika mycket familjens egna och föräldrarna är riktiga föräldrar till alla barn i familjen.
Fosterfamilj	Familjen består av en eller två föräldrar som via barnskyddets stödåtgärder har barn placerade hos sig. I familjen kan det också finnas barn som har kommit till dem på andra sätt. Fosterfamiljens fosterföräldrar sköter om alla saker som har att göra med barnets liv. Fosterfamiljen kan vara barnets enda familj, men barnet kan också ha kontakt med sina biologiska föräldrar. Familjens alla barn är lika mycket familjens egna och föräldrarna är riktiga föräldrar till alla barn i familjen.
Nyfamilj	I en nyfamilj är alla barn inte föräldrarnas gemensamma.

Information, stöd, verksamhet!

PÅ ADRESSEN
WWW.HELMINAUHA.INFO
HITTAR DU RIKLIGT MED INFORMATION OM
HUR MAN FÅR BARN MED HJÄLP AV
DONERADE KÖNSCELLER SAMT OM
DET STÖD OCH DEN VERKSAMHET
SOM ERBJUDS.